

הנוף הירוק בישראל נמצא בסכנת הכחדה

אם לא יתוכנן כראוי השימוש במים בשני העשורים הקרובים, צפוי חלק גדול מהנוף הירוק להיעלם ולא ניתן יהיה לשקם את הנחלים המזוהמים • הנוף הירוק יאבד בעקבות צמצום שטחי חקלאות, כתוצאה מחוסר יכולת של החקלאים לעמוד במחיר המים

צפריר רינת

בעבר היתה לספק מי התפלה לאזורים העירוניים בישראל, ואת שאר המים, המופקים בעלות נמוכה יותר, לספק לחקלאות ולשימור הטבע.

משק המים הישראלי אמור לבצע בשנים האחרונות תהליכים נרחבים של פיתוח תשתיות בעלי ויות של מיליארדי שקלים ולעבור תהליכי הפרטה שיבוצעו בעיקר במסגרת פעילות חברת "מקר רות". שחם מזהיר שהפרטת מקורות ללא הנחיות נכונות עלולה לגרום לפגיעה באינטרס הציבורי של השימוש במים לצרכים שונים, כמו אספקת מים לטבע או לשטחים ירוקים. לדבריו, לא ניתן להתייחס לצרכים אלה רק באופן כלכלי. הוא מציין שפעולות הפרטת תשתית המים נכשלו בסופו של דבר במקומות רבים בעולם.

איום נוסף אליו מתייחס שחם הוא לחץ שיופיע על ישראל על ידי הקהילה הבינלאומית להעביר כמות גדולה יותר של מים לפלסטינים. ישראל אף תידרש לוותר על חלק מהמים במסגרת הסכם מדיני עם סוריה, בסדרה גדול של 40 מיליון עד 100 מיליון מטרים מעוקבים שייגרעו מדי שנה מכמות המים המגיעה לכינרת.

שחם טוען שאין להתייחס לכך כאל תרחיש אי-מה, אלא כהודמנות לפתח מקורות מים חלופיים באמצעות טיהור שפכים, מתקני התפלה, וטיפול במקורות מזוהמים, כל זאת באמצעות סיוע של הקהילה הבינלאומית.

למרות המשבר בו נמצאת ישראל בגלל הבצרה והביקורת הרבה שיש גם לו על היעדר מדיניות ברורה, מרגיש שחם שבאשראי קיימת עדיין אחת ממערכות הניהול המקצועיות והיעילות ביותר של מים בעולם. הוא מצוין, שגם על פי בדיקה של יעילות השימוש במים שערך השנה גוף מקצועי מטעם האו"ם העוסק באגן הים התיכון, ישראל נמצאת במקום השני בין 21 מדינות הים, כשהיא מקדימה מדינות כמו ספרד, יוון וצרפת. שחם מעריך שגם אם הסקר היה נערך בכל מדינות העולם הדירוג של ישראל לא היה משתנה. ■

אם ישראל לא תתכנן כראוי את שימושי המים בשני העשורים הקרובים, צפוי חלק גדול מהנוף הירוק להיעלם ולא ניתן יהיה לשקם את הנחלים המזוהמים. כך מזהיר רות חדש שהוכן במסגרת פרויקט "סדרי עדיפויות לאומיים בתחום הסביבה" של מוסד שמואל נאמן בטכניון. הגורמים העיקריים לכך יהיו אובדן שטחי חקלאות בגלל חוסר יכולת של החקלאים לעמוד במחיר המים, ובגלל אי יכולת כלכלית לטהר שפכים לרמה שתאפשר שיקום נחלים.

רוח החדש בענף על ידי מהנדס המים גיורא שחם, שהיה אחראי בשנים האחרונות על תוכנית ארוכות טווח לתכנון משק המים עבור רשות המים ורשות הטבע והגנים. שחם מצוין שחלק גדול מהנוף הירוק בישראל נוצר על ידי חקלאות של גידולי שדה באזור החוף והעמקים.

קיומו של נוף זה נמצא באיום חמור מאחר וביורר שתהיה עלייה בלתי נמנעת במחירי המים ככל שישראל תתבסס יותר על מים מתפלים ועל טיהור מתקדם יותר של שפכים. "עליית המחירים לא תאפשר לעבר גידולים חקלאיים בשטחים פתוחים", מזהיר שחם. "ערכם הכלכלי הנמוך של גרובי מהנוף הירוק לא יעמוד בזווילת תעריפי מים ובמסים הנלווים להפקתם. לא ניתן לגרול אספסת בעמק החולה, תמרים בעמק הירדן, בריית דגים בעמק בית שאן ופרדסים בשרון, במחירי מים הקרובים לעלות ההתפלה".

החקלאים אמורים להמשיך ולהשתמש בעתיד בקולחים (שפכים מטוהרים) אבל שיפור הליכי הטיהור של קולחים אלה כרוך גם הוא בעלויות גבוהות. לדעת שחם, הצורך החברתי והסביבתי בקיום שטחים פתוחים מצדיק סיוע לחקלאים כדי לממן את שדרוג טיהור הקולחים. שדרוג הוא גם תנאי הכרחי לשיקום הנחלים שבהם זורמים כיום שפכים באיכות גרועה. אחת ההמלצות של שחם

